

## 'חרבות ברזל' לקראת ביקור הנשיא ביידן: התנהלות ארצות הברית והמלצות למדיניות

אלדד שביט, שמעון שטיין וצ'ק פרייליך | 17 באוקטובר, 2023 | גיליון 1771

ביקור הנשיא ביידן בישראל ובאזור בעיצומה של הלחימה ממחיש ביתר שאת את התייצבותה המלאה של ארצות הברית לצד ישראל ואת תמיכתה המעשית בשימור ובחיזוק יכולות צה"ל ובהרתעת איומים פוטנציאליים מזירות אחרות, בדגש על חיזבאללה ואיראן. אך הביקור נועד גם כדי להבין מהן מטרות המערכה, הסיכויים להשיגן והדגשים לגבי היום שאחרי. התמשכות המערכה צפויה לייצר פערים בין מדיניות ישראל וארצות הברית עקב רגישות הממשל להתפתחויות בזירת הלחימה, לחצים שיפעילו שחקנים אזוריים ובינלאומיים ודעת הקהל בארצות הברית עצמה. כבר עתה הממשל מתעקש על מימוש לאלתר של מנגנון שיאפשר הכנסת סיוע הומניטרי לרצועה. השיח שישראל מקיימת עם הממשל בכל הרמות צריך להתמקד בראש ובראשונה בהתפתחויות הצבאיות ובמתן מענה לצרכיה המידיים של ישראל. מעבר לכך, קיימת חשיבות עליונה להצגת תפיסה קוהרנטית לגבי יעדי המלחמה והמציאות ביום שאחריה, תוך התחשבות באינטרסים האמריקאים. בכלל זאת, עמדה כלפי מעמדה ותפקידה העתידיים של הרשות הפלסטינית ברצועת עזה, כמו גם ביחס ליכולת השליטה שלה ביהודה ושומרון ועתיד פתרון שתי המדינות.

מאז תחילת המלחמה מפגינים נשיא ארצות הברית וממשלו מחויבותו נחרצת לביטחונה ורווחתה של ישראל. הנשיא ביידן אינו מסתיר את תיעובו לנוכח הזוועות שחולל חמאס וההרס שהותירה המתקפה בנגב המערבי וביקורו בישראל ובירדן (שם ייפגש גם עם נשיא מצרים וראש הרשות הפלסטינית), בעיצומה של המלחמה, הנו ביטוי ברור לכך. מעבר לסימפטיה ולתמיכה המורלית העצומה, הנשיא וממשלו נרתמו כמעט מהרגע הראשון לסייע ישירות להצלחת ישראל במלחמה שנכפתה עליה. מכלל ההתייחסויות האמריקאיות הפומביות ומהצעדים המעשיים שכבר ננקטו עולה כי היעדים של הממשל עד כה הנם:

- הפגנת מחויבות לבעלת הברית ישראל. הנשיא ביידן הגדיר את הגיבוי והסיוע שהוא מעניק לישראל לא כסיוע לביטחונה בלבד, כי אם תרומה ישירה לביטחון העולם וארצות הברית. בכך מבקש הממשל גם לחדד את המסר של המחויבות לבעלות ברית אחרות באזור וברחבי העולם.
- סיוע לישראל ישירות להשגת מטרות המלחמה מול חמאס. זאת, באמצעות אספקה שוטפת של חסרים צבאיים. ביידן הדגיש כי הממשל יבטיח שלא יחסר

לישראל ציוד קריטי להגנה על תושביה. כן נמסר כי ארצות הברית הקצתה משאבים מודיעיניים כדי לסייע לישראל במאמץ להחזרת החטופים שבידי חמאס - יעד מרכזי בראיית הממשל. חשוב לממשל כי ישראל תצא מהמערכה מול חמאס כשידה על העליונה, ולכן הוא מתגייס לסייע למאמצי ישראל לסיימה כשהמציאות סביבה היא אחרת.

- תמיכה בתכלית האסטרטגית של ישראל - פגיעה משמעותית ביכולותיו של חמאס - אך הסתייגות מהאפשרות שישראל תכבוש מחדש ולאורך זמן את הרצועה. בראיית הנשיא בידן, לאחר חיסול חמאס יש לשלב את הרשות הפלסטינית בעיצוב המציאות כחלק מתהליך ליישום פתרון שתי המדינות. זאת, גם אם הממשל מודה כי כעת אין סיכוי לקדם פתרון מדיני.

- הממשל פועל למנוע את הרחבת המערכה לזירות נוספות, בין היתר כדי למזער את הסיכון למעורבות ישירה של כוחות אמריקאים (גם אם בכל מקרה מדובר בכוחות אוויריים) ופגיעה באינטרסים אמריקאים באזור. הממשל משדר בעקביות מסר ברור לשחקנים אחרים במזרח התיכון, בעיקר איראן וחזבאללה, כי אל להם לנצל ההזדמנות לתקוף את ישראל. בידן חוזר ואומר בהתייחסויותיו לכל מדינה, לכל ארגון, לכל מי שחושב לנצל את המצב הזה: "יש לי מילה אחת: אל תעשו זאת, אל תעשו זאת". קונקרטי, הממשל שינע לאזור שתי נושאות מטוסים יחד עם קבוצות התקיפה המלוות אותן וככל הנראה גם כוחות נוספים.

- הממשל מוביל מאמץ להבטיח תמיכה בינלאומית בישראל. בולטת בהקשר זה ההודעה המשותפת שפרסמו נשיאי ארצות הברית וצרפת, קנצלר גרמניה וראש ממשלת בריטניה, הכוללת התחייבות מפורשת לפעול כדי להבטיח שלישאל יהיו היכולות להגן על עצמה. הבטחת לגיטימציה בינלאומית הנה יעד מרכזי מבחינת הממשל כדי לאפשר את מרחב הפעולה של ישראל. לכן, הממשל שב ומדגיש כי ישראל מחויבת לפעול על פי עקרונות המשפט הבינלאומי ולהבטיח ככל האפשר את צמצום הפגיעה באזרחים ולמנוע אסון הומניטרי ברצועה. שה"ח בלינקן הדגיש, כי ישראל וארצות הברית סיכמו, לבקשת הממשל, לאפשר הכנסת סיוע הומניטרי לרצועה ממדינות וארגונים שונים שיגיע לידי האזרחים.

- הממשל מקפיד לתאם את המהלכים גם מול השחקניות האזוריות הסוניות. במסגרת זו מנהל שר החוץ האמריקאי, אנתוני בלינקן, מסע דילוגים בין מדינות האזור, שתכליתו היא לגייס למעורבות חיובית פעילה ובכלל זה לסייע בקידום פתרון למשבר החטופים, ולדון עימן בתפקידן ביום שאחרי.

השקעת המשאבים בתמיכה בישראל ובסיוע לה מתרחשת בעוד הנשיא בידן ניצב בפתחה של מערכת בחירות תובענית. האפשרות למרוץ צמוד מול הנשיא לשעבר דונלד טראמפ תחייב אותו בחודשים הקרובים לתת עדיפות גם לשיקולים פוליטיים פנימיים בגיבוש מדיניות מול

המזרח התיכון בכלל ומול המערכה בעזה בפרט. ביידן מודע לתמיכה הציבורית הרחבה לישראל בארצות הברית, ונראה כי ברור לו שמנהיגותו תיבחן על ידי הציבור האמריקאי גם ביכולתו להשפיע על ישראל לקדם את מטרותיה מול חמאס ורצועת עזה תוך התחשבות באינטרסים אמריקאים. יתרה מכך, ככל שתוצאותיה של הלחימה ברצועה יהיו קטלניות יותר ובעלות השלכות הומניטריות חמורות, צפויה לגבור השחיקה, שכבר החלה, בגיבוי שניתן למדיניות ביידן לנוכח המשבר. ובנוסף, על הממשל להקפיד שהמאמצים במזרח התיכון לא יפגעו ביכולתו להתמודד עם האתגרים הבינלאומיים שבפניו, ובראשם התחרות מול סין והמערכה באוקראינה. המשבר הפוליטי בבית הנבחרים ורצון חלק מהמחוקקים לקשור בין הסיוע לישראל לבין אישור הסיוע לאוקראינה (הזוכה להתנגדות גוברת) עלול להקשות על הממשל לקדם החלטות מהותיות, דוגמת מימון או הרשאה להפעלת כוח.

מעבר למהלכים שכבר ננקטו כדי לקדם את האינטרסים האמריקאים, סביר כי הממשל ישקיע חשיבה ומאמצים כדי להבטיח את היעדים של ארצות הברית תוך כדי המערכה וביום שאחרי המלחמה, במסגרת העיצוב מחדש את המציאות ברצועת עזה ובאזור. הגעתו של הנשיא ביידן, נוכחותו הרציפה של שה"ח בלינקן בישראל וביקוריהם של שר ההגנה לויט אוסטין ומפקד סנטקום ממחיש את החשיבות שמייחס הממשל לשמירה על קשר הדוק עם ההנהגה הישראלית והנהגותיהם של הגורמים האזוריים - מדינות ערב והרשות הפלסטינית, כדי להבטיח את האינטרסים האמריקאיים ובעיקר לאפשר לממשל לסייע לישראל, בהתאם לראייתו, להשיג את יעדי המערכה.

המערכה הצבאית, בראיית הממשל אמורה, מעבר לפגיעה האנושה בחמאס, לקדם את העקרונות המדיניים הבאים:

- הבטחת פתרון ארוך טווח, שיאפשר שקט לישראל בזירת הרצועה ויציבות אזורית. בראיית הממשל, רכיב מרכזי יהיה חיזוק הרשות הפלסטינית ובהמשך יצירת תנאים שיאפשרו את חזרתה לרצועה, גם אם לא מיידית. הממשל יפעל לחידוש התהליך המדיני על בסיס חזון שתי המדינות כיעד קונקרטי כחלק הן מהתמורה הישראלית להתייבשות לצידה וכן מהעיצוב מחדש של הזירה לאחר המלחמה. הנשיא ביידן מדגיש בהקשר זה כי בראייתו הרשות הפלסטינית חייבת להיות חלק מההסדרה וזאת במסגרת המסלול לקידום פתרון שתי המדינות. השאיפה האמריקאית תהיה פתרון ברצועת עזה כתחילתו של תהליך מדיני מחודש בין ישראל לפלסטינים.
- קידום תפקיד פעיל יותר למדינות הסוניות המתונות - מצרים, ערב הסעודית ואיחוד האמירויות - בהבטחת השקט והיציבות ברצועת עזה, לרבות אפשרות להשתתפות בכוח רב לאומי שיתפרס בהמשך ברצועה. צפוי כי הממשל ישאף לכלול את עיצוב המציאות ברצועה בשאיפתו לקדם ארכיטקטורה צבאית אזורית בהובלת ארצות הברית, ובכלל זה הרחבת הנורמליזציה בין ערב הסעודית ומדינות נוספות לבין ישראל.

- ביסוס ביתר שאת את הרתעת חיזבאללה ואיראן מנקיטת פעולה מלחמתית נגד ישראל. הישג ישראלי מול חמאס ישפר בראיית הממשל את הסיכויים כי הציר איראן-חיזבאללה יימנע בעתיד מהידרדרות למערכה צבאית. ההחלטה האמריקאית להפגין נכונות למעורבות, כולל על ידי קידום כוחות לאזור, אמורה לחדד את המסר ההרתעתי.
- לפי שעה, נראה שארצות הברית וישראל משתדלות להפגין הסכמה לגבי היעדים הנדרשים במערכה הצבאית והדרכים הנדרשות להשגתם. אך ככל שהמערכה תתארך ותהפוך מורכבת, צפוי שתיתקל בהתנגדות מתרחבת בזירה הבינלאומית והאזורית וכך תגבר הסכנה להתהוות פערים בין ישראל לממשל האמריקאי, בעיקר בהקשרים הבאים:
- היקף המהלך הצבאי ומשכו (דרישות לריסון?).
- המשבר ההומניטרי ברצועה וההתמודדות עימו.
- מנגנוני הסיוע של המערכה וההסדרה ביום שאחרי, וכן המשקל והתפקיד שיינתן לרשות הפלסטינית ביום שאחרי.
- התפקיד של הגורמים האזוריים והבינלאומיים ביום שאחרי.
- מאפייני המהלכים הצבאיים שינקטו במקרה של הידרדרות מול לבנון והתפקיד האמריקאי בהקשר זה.
- המדיניות בהמשך מול האיום האיראני והאיום מצד חזבאללה.

### **המלצות למדיניות**

- בשלב הנוכחי, ארצות הברית מפגינה התייצבות מלאה לצדה של ישראל, תומכת מעשית בשימור ובחיזוק יכולות צה"ל ובכשירותו וכן בהרתעת איומים פוטנציאליים מזירות אחרות. המטרה של ישראל היא לשמר את התמיכה האמריקאית הנחרצת בה לאורך זמן; הבטחת מרחב התמרון שיספק הממשל כדי להשיג את המטרות הצבאיות מול חמאס; הרתעה מול חזבאללה במקרה של הסלמה בגזרה הצפונית; גיוס הממשל לקידום האינטרסים הישראליים המדיניים ביום שאחרי. על כן, מבחינת ישראל נדרשים:
- שיח מתמשך עם הממשל בכל הרמות, שיתמקד קודם כל בהתפתחויות הצבאיות ובמתן מענה לצרכיה המיידיים של ישראל.
  - התחשבות בדרישה האמריקאית להיצמד לחוק הבינלאומי ולאפשר סיוע הומניטרי ברצועה, לרבות מים ומזון, תרופות, אוהלים.
  - מאמץ הסברתי אינטנסיבי מול דעת הקהל בארצות הברית, בדגש על ציבור המזוהה עם המפלגה הדמוקרטית.
- יש להציג לממשל כבר עתה תפיסה קוהרנטית ביחס ליעדי המלחמה והמציאות ביום שאחריה, תוך התחשבות גם באינטרסים האמריקאים: מענה לאתגרים ההומניטריים שילכו ויחריפו;

התייחסות לדרישות שיעלו שחקנים אזוריים; התייחסות למעמדה ולתפקידה העתידי של הרשות הפלסטינית, ובכלל זאת לחיזוק יכולותיה ושליטתה גם ביהודה ושומרון. לא ניתן יהיה להתעלם מדרישות הממשל להימנע מצעדים הפוגעים ברשות ובפוטנציאל לאופק מדיני. באופן זה גם יקל על ישראל לדרוש כי המהלכים ביום שאחרי ישתלבו במערך האזורי שארצות הברית תרצה לקדם, כולל מינופו לקידום הנורמליזציה בפרט עם ערב הסעודית. וברקע – על ישראל להראות נכונות לאמץ מדיניות עדכנית מול סין ובסוגיית הגישה של ישראל לרוסיה ולתפקידה במלחמה נגד אוקראינה, אשר תיתן מענה לדרישות/לאינטרסים של הממשל האמריקאי.

---

עורכי הסדרה: ענת קורץ ואלדד שביט